

УДК 130.2 (477)
ББК 71(4УКР)
У 31

У 31 **theUKRAINIANS: ІСТОРИЇ УСПІХУ** [ТЕКСТ] / УПОРЯДНИКИ: ТАРАС ПРОКОПИШИН, ВОЛОДИМИР БЕГЛОВ, ІННА БЕРЕЗНИЦЬКА. – ЛЬВІВ : ВИДАВНИЦТВО СТАРОГО ЛЕВА, 2015. – 256 С.

ISBN 978-617-679-127-0

У КНИЗІ ЗІБРАНО 20 МОТИВУЮЧИХ РОЗМОВ, ОПУБЛІКОВАНИХ НА САЙТІ THEUKRAINIANS.ORG ПРОТЯГОМ ПЕРШОГО РОКУ ІСНУВАННЯ ПРОЕКТУ «THE UKRAINIANS» – ОНЛАЙН-ЖУРНАЛУ ПРО УСПІШНИХ УКРАЇНЦІВ, ІНІЦІАТИВУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

ГЕРОЯМИ КНИГИ СТАЛИ УСПІШНІ УКРАЇНЦІ, НЕ СХИЛЬНІ ПОСТУПАТИСЯ ВЛАСНИМИ ПРИНЦИПАМИ ТА ЦІННОСТЯМИ, ЗДАТНІ ПЕРЕМАГАТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ. ЦЕ ПРОАКТИВНІ ІННОВАТОРИ, ВІДПОВІДАЛЬНІ ГРОМАДЯНИ Й ЧЕСНІ ЛЮДИ, ЯКІ РЕАЛІЗУЮЧИ ВЛАСНІ ІДЕЇ Й ПРОЕКТИ ЗМІНЮЮТЬ УКРАЇНУ НА КРАЩЕ.

УДК 130.2 (477)
ББК 71(4УКР)

В ДИЗАЙНІ ОБКЛАДКИ ВИКОРИСТАНА СВІТЛАНА
«GORDON CREEK ROAD» BY LUKE DETWILER

© Тарас Прокопишин, Володимир Беглов,
Інна Березницька, упорядники, 2015
© Максим Баландюх, Світлана Левченко,
Андрій Кузьмінський, Костя Беглов, Чілла Палош,
Назарія Пархомик, Левко Піджарий, Євген Гулюк,
Аліна Іванова, Катерина Рєпіна, Петро Задорожний,
фотоматеріали, 2015
© Видавництво Старого Лева, 2015
© Андрій Куликов, передмова, 2015
© Назар Гайдучик, дизайн, 2015

ISBN 978-617-679-127-0

М Ми зустрілися одного разу взимку – коли на київському Майдані горіли серця й автомобільні шини. У час, коли про Україну почали говорити не лише як про країну «десь у Східній Європі», а як про країну, яка віддала життя своїх громадян за європейські цінності.

Тоді європейські журналісти й спікери навчилися вимовляти українські прізвища і топоніми, а російські фахівці з пропаганди заходилися створювати образ агресивного українця-націоналіста, здатного руйнувати усе на своєму шляху. Однак найголовнішим у всьому цьому калейдоскопі слів, голосів і фейків було те, що про Україну нарешті почали говорити – говорити у світі і, найважливіше, в Україні.

Так і ми: зустрілися взимку, щоб поміркувати над тим, ЯК саме ми говоримо про себе. Тоді й виникла праїдея проекту The Ukrainians. Нам захотілося показати і світу, і самим українцям, ким ми є насправді. Нам набридло чути про українців як про жертв і страждальців. Закортіло розповісти про інших українців: відомих і незаних, професіоналів та аматорів, заможних і не дуже. Показати українців різного віку, поглядів і вподобань. Людей, які творять Україну в Україні та поза її межами. Патріотичних громадян, ініціативних та чесних людей, які творять добро та беруть відповідальність за світ навколо і змінюють його. Про це слід було розповісти. Ми вирішили спробувати.

Проект народився наприкінці травня 2014-го. Щотижня на theukrainians.org з'являється довга й свіжа розмова з наступним успішним, відповідальним і проактивним українцем або україною.

Колеги-журналісти часто запитують у нас, чи не боїмося ми ситуації, коли «герої для проекту закінчатся». Впевнено відповідаємо, що ні, не боїмося – чудові українці не закінчатся ніколи! Бо у цій, тепер уже дійсно нашій, Україні є щонайменше кілька мільйонів успішних людей, які не схильні поступатися власними принципами й цінностями, які готові відповідати за тих, хто поряд і за процеси довкола.

...Уже цієї зими відбулася ще одна зустріч. На каву до львівської «Дзиги» нас запросили Мар'яна Савка та Микола Шейко з «Видавництва Старого Лева».

«Треба робити книгу», – сказав Микола, і так почалася ще одна фантастична і, сподіваємося, успішна історія, результат якої Ви тримаєте у своїх руках.

Сьогодні у низі – двадцять неймовірно цікавих розмов з проекту «The Ukrainians». Однак ми переконані, що це – лише перший том.

Усе тільки починається!

*Тарас Прокопишин
Володимир Беглов
Інна Березницька*

ТІ САМІ УКРАЇНЦІ:

ПЕРША ДВАДЦЯТКА

П Почуваюся зараз, як той персонаж Гашека, якому доручили скласти вітання шефу на іменини: хочеться створити щось вікопомне, а справа не йде хоч плач. Адже пропозиція написати передмову до збірки інтерв'ю з людьми, чиїми думками, вчинками та історіями можна захоплюватися, – не з тих, від яких відмовляються. І я радо зголосився. Хоча б для того, щоб моє прізвище опинилося поряд із прізвищами двадцятих героїв.

Прочитав тексти. Взявся писати. І тут мене обсіли сумніви: як не виглядати блідо у ТАКОМУ товаристві? Я вже якось більше звик до радіо, тож на другому абзаці, писаному для читання, хочеться замінити слова на звуки. Тим більше, коли знаєш, як уміють говорити ті, кого щойно читав. І не просто говорити – казати правду. Ба більше – жити саме так, як кажуть.

Але звук наразі – жанрова недоречність. Відтак при нагоді не злегковажте: послухайте цих людей, подивіться на них, дізнайтеся нове про їхні вчинки та справи. Вони не зупиняться на тому, про що вже розповіли. За їхнім розвитком цікаво – і корисно – стежити. Не тому, що ці двадцяттеро правлять за непорушний взірець, а тому, що вони показують приклад: чого можуть досягти українці, якщо не сахаються відповідальності, розуміють, куди рухаються, і вміють поставити перед собою мету.

Виокремлювати когось із героїв – марна справа. Кожен із них цінний саме своєю інакшістю. Тож насправді варто виокремити хіба тих, хто запустив і провадить проект «The Ukrainians», хто допомагає надати йому інших життєвих форм. Я читав, як розповідають про свої плани, дії та наміри організатори проекту, з якого постала ця книга. Моє враження: розповідають правду. Відтак, вони стають в один ряд із тими, чії інтерв'ю подані в цій книзі. Тож, якщо прислухаєтеся до моєї поради, зробіть інтерв'ю з одним із команди «The Ukrainians» і помістіть у наступну книгу. Хай воно буде так само глибоким, з несподіваними і сподіваними (для приемного контрасту) запитаннями, хай слугує ще одним прикладом успішного здійснення задуму чи мрії, але не приховує сумнівів та проблем. І тоді вкотре відлунить назва проекту, яку можна перекласти як «Ті самі українці». Ті самі українці, які залежать від суспільства, проте водночас – розвивають його. Ті самі українці, які навчилися бути успішними, які вміють та хочуть ділитися секретами свого успіху. Ті самі українці, які зламали усі стереотипи, щоб не бути «тими самими». Отож – читайте, насолоджуйтеся і мудрішайте.

Андрій Куликов

КОСТЯ БЕГЛОВ

ВОЛОДИМИР БЕГЛОВ

ВІКТОР МОРОЗОВ

64 РОКИ

КОМПОЗИТОР І СПІВАК.
ПЕРЕКЛАДАЧ ТВОРІВ ДЖОАН РОЛІНГ,
ДЖЕРЕМІ СТРОНГА, ПАУЛО КОЕЛЬО, САЛЛІ ГРІН

НА ОСТАННЬОМУ КУРСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ВІКТОРА МОРОЗОВА ВИГНАЛИ З УНІВЕРСИТЕТУ. ЗАПОВІТНИЙ МІСЯЦЬ ЛИШАВСЯ ДО ОТРИМАННЯ ДИПЛОМА ПРО ВИЩУ ОСВІТУ, АЛЕ НЕ СКЛАЛОСЯ. НА ДУМКУ АДЕПТІВ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ, ПІСЛЯ ТАКОГО ЛЯПАСА ДОЛІ ВАРТУВАЛО Б ІТИ НА ПРИЙМАЛЬНИКА СКЛОТАРИ. МОРОЗОВ НЕ ПІШОВ. СЬОГОДНІ ВІН НАЗИВАЄ СЕБЕ «ТЛУМАЧАНТ», БО НІЯК НЕ МОЖЕ ВИЗНАЧИТИ, КОГО У НЬОМУ БІЛЬШЕ – МУЗИКАНТА ЧИ ТЛУМАЧА (ТАКЕ СЛОВО ВІН ВИКОРИСТОВУЄ ЗАМІСТЬ ПІСНОГО «ПЕРЕКЛАДАЧ»). РОК-ГУРТ «АРНІКА», ГРУПА «ЧЕТВЕРТИЙ КУТ», ЖАХЛИВО НЕФОРМАТНИЙ ДЛЯ РАДЯНСЬКИХ РЕАЛІЙ ТЕАТР-КАБАРЕ «НЕ ЖУРИСЬ», ЛАУРЕАТСТВО НА ПЕРШІЙ «ЧЕРВОНІЙ РУТІ» – УСЕ ЦЕ ВІКТОР МОРОЗОВ, ЯКИЙ ЧУЄ МУЗИКУ ПО-ІНШОМУ. А 2000 РОКУ ВІН РАЗОМ ІЗ КОСТЕМ МОСКАЛЬЦЕМ, НІБИ ЗНАЮЧИ УСЕ НАПЕРЕД, ВИПУСТИВ СПІЛЬНИЙ АЛЬБОМ «ТРЕБА ВСТАТИ І ВИЙТИ». ЦІ ПІСНІ СТАЛИ ГІМНАМИ АКЦІЇ «УКРАЇНА БЕЗ КУЧМИ». ЦИТАТИ З НИХ ПИСАЛИ НА ПЛАКАТАХ

«ВРОМАЙДАНУ. МОРОЗОВ ОДНАКОВО ЩИРИЙ, КОЛИ СПІВАЄ «Я ПІДУ, АЛЕ ТИ СПІВАЙ. ТИ ЩЕ ВСТИГНЕШ, ДАВАЙ!» ЧИ КОЛИ ВИКОНУЄ БЕЗТУРБОТНІ БАТЯРСЬКІ ПІСНІ.

САМЕ ВІН ПОЗНАЙОМИВ УКРАЇНЦІВ З «АЛХІМІКОМ» ПАУЛО КОЕЛЬО (ДОВГО ШУКАВ ВИДАВЦЯ, НІХТО НЕ ВІРИВ В УСПІХ ЦЬОЇ КНИГИ), САМЕ ВІН ШУКАВ ВІДЧАЙДУХІВ, ЯКІ НАВАЖАТЬСЯ ДРУКУВАТИ РИЗИКОВАНОГО З ПОГЛЯДУ ТОДІШНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ «ГАРРІ ПОТТЕРА», САМЕ ДО НЬОГО ЗВЕРНУЛОСЯ «ВИДАВНИЦТВО СТАРОГО ЛЕВА» З НОВИМ ЛІТЕРАТУРНИМ БЕСТСЕЛЛЕРОМ – ВІКТОР МОРОЗОВ ПЕРЕКЛАВ «НАПІВЛИХОГО» САЛЛІ ГРІН.

ЯК ЦЕ – БЕЗ ДИПЛОМА ПРО ОСВІТУ І БЕЗ ПРОТЕКТОРАТУ У ВИСОКИХ РАДЯНСЬКИХ КАБІНЕТАХ ЗАВОЙОВУВАТИ І СЕРЦЯ, І ДУШІ, І ГОЛОВИ МІЛЬЙОНІВ? ЯК ЦЕ – МАЮЧИ КАРТ-БЛАНШ, ЗАСНОВАНИЙ НА БЕЗУМОВНІЙ ЛЮБОВІ ПУБЛІКИ, ЛИШАТИСЯ ПРОСТИМ, ВІДКРИТИМ, ВРАЗЛИВИМ І ЧЕСНИМ?

УСПІШНИЙ УКРАЇНЕЦЬ ВІКТОР МОРОЗОВ ЗНАЄ ВІДПОВІДЬ – БУТИ СОБОЮ.

Віктор Морозов. До цього імені-прізвища навіть додавати нічого не треба, Вас знають всі, а люблять – майже всі. А хто справив на Вас найдужчий вплив у час, коли все тільки починалося?

Це дуже суперечливо в мене. Я всім розповідаю завжди, що батьки хотіли, аби я став музикантом. Я чинив шалений опір, мені це було дуже нецікаво. Але в результаті вийшло, що їхня мрія здійснилася. Бачите, тут і завдяки батькам, і всупереч. Певною мірою завдячую їм, але знаєте, як це... Коли батьки змушували вчити ноти, я музику ненавидів. А коли примус скінчився, став музикантом-самоучкою. Тож завдяки мамі з татом, на відміну від Пола Маккартні, в тих перших своїх потугах я принаймні ноти вивчив, вже мені легше (*Сміється*).

Дуже завдячую долі, що звела мене в одній кімнаті з Олегом Лишегою (*український поет, – ТУ*). Саме він познайомив мене з Грицьком Чубаєм, який, своєю чергою, «присадив» мене на європейську літературу, музику і на все те, до чого тоді доступу не було.

Я ж приїхав до Львова із Кременця. Для мене тут усе було «священним». Музикою ще до вступу почав захоплюватися, тож дещо знав. А от з вихованням літературного смаку було сутужно.

Звісно, читав книги зі шкільної програми, наукову фантастику якусь, Рея Бредбері любив. Але, по суті, на той час я був наче *tabula rasa*. І це добре, бо Грицько дуже акуратно й ретельно «ліпив» мене. Кожного разу, коли я до нього приходив, він давав мені книжку. Це була вишукана література високого гатунку. Завдяки Чубаєві я дуже швидко усвідомив ієрархію цінностей: що є справжнє (або модерне на той час), а що є маргінальне, примітивне. Виробився смак і протидія до лайна.

— ” —

ДУЖЕ ВАЖЛИВО ВЧАСНО ЗНАЙТИ СВОЮ ДОРОГУ

Ви мешкали у студентських гуртожитках на Майорівці (*студентське містечко Університету Франка у Львові, – ТУ*)? З геніальним Лишегою в одній кімнаті?

Так, на Майорівці в університетському гуртожитку. А від Майорівки було дуже близько до Погулянки (*парк та житловий масив біля Личаківського цвинтаря у Львові, – ТУ*), де жив Чубай. Пробігся стежкою від гуртожитка вниз – і ти вже в Чубая. Ми багато спілкувалися, це були дуже цінні роки.

А чому Грицько Чубай вирішив бути Вашим скульптором? Чи він з усіма так поведився?

Думаю, він був всезагальним скульптором. Навколо нього творилося таке

ядро, коло молодих митців. Звісно, їх як митців спершу ніхто не визнавав, але врешті-решт із них вийшли цікаві люди. Колись у Чубая вдома на звичайній друкарській машинці друкувався часопис «Скрина», який він редагував. Наклад був «чисто символічним», як і в інших самвидавів. Так от, туди писали ті, кого зараз вважають корифеями. Звичайно, писав Грицько Чубай. Олег Лишега публікувався. Я йому тоді сказав, що за такі твори можна отримати премію американського ПЕН-клубу. Так і сталося! Між іншим, з Європи таке визнання заслужила, крім Лишеги, лише Віслава Шимборська (*польська поетка, акістка, перекладачка, – ТУ*). Там уперше надрукували і політолога Миколу Рябчука, який сьогодні коментує українські події для світових медіа. Було багато інших імен. Тобто довкола Грицька «крутилися» дуже цікаві особистості. І, звісно, усі на всіх впливали, хтось більше, хтось менше. Однак з усіх нас, мені здається, Чубай робив це найбільш усвідомлено. Вже згодом я подарував йому афішу нашого концерту, де було написано: «Людині, яка зробила з мене людину».

Ви в університет прийшли вчитися? Чи тому, що всі вступали?

Усе набагато простіше! Я вступав на англійську філологію, бо дуже захопився англомовною музикою і мені було страшенно цікаво, про що ж вони там співають! Наша шкільна вчителька

англійської, здавалося, свого предмету не знала взагалі, тому я вирішив іти в університет, бо це був єдиний спосіб вивчити мову.

У ті часи навчання на «іноземній філології» було шансом збудувати непогану кар'єру, наприклад, військового перекладача. Чи батьки на таке не натякали, бажаючи для Вас кращої долі?

Ні, вони взагалі були здивовані моїм вибором, тому що я все життя казав їм, що хочу бути льотчиком – от там точно можна було говорити про кар'єру. І раптом у 10 класі приходжу і заявляю – піду на англійську філологію!

Ми почули Ваші «завдяки». А чи є певні «всупереч», які вплинули на те, ким Ви є сьогодні?

Всупереч... Напевно, впливало те, що я завжди відчував внутрішній опір до будь-яких нав'язаних схем, інструкцій, планів, стандартів (а це було притаманне радянській системі освіти). Нам завжди і всюди вказували, «як має бути». Я ж іще й близьнюк за гороскопом! Близнюки не люблять одноманітності. А за східним гороскопом – тигр, тобто революціонер, що не хоче підкорюватися нав'язаному зовні. Тож завжди чиню так, як сам вважаю за потрібне.

Ну а те середовище, у якому ми спілкувалися, сприяло такому опору до всього – і до системи освіти, і до конформістської (і тому – нецікавої)

мистецької ідеології, яка панувала навколо. Ми просто відверто зневажали всю культуру «офіціозу» і на противагу цьому творили своє. Знали, що ніхто і ніколи не буде публікувати наші твори, але це нас мало обходило. Нам ішлося про те, щоб творити свій внутрішній культурний світ і в ньому жити – усупереч тому, що нам нав'язували.

У радянський час дуже ризикованою була будь-яка позиція з позначкою «проти»...

А ми таки були проти. Не акцентували на цьому зайвої уваги, але й не приховували. Не можна говорити про якусь активну боротьбу, мітинги там, маніфести. Просто відкидали систему, не помічали її. Ми були не борцями, ми були пофігістами. Нам було пофіг на те, що твориться довкола. У нас був свій світ, своя країна.

При цьому, навіть якщо ти не боровся, а просто – не підтримував, навіть за це доводилося платити. Грицька затримували на якийсь час, потім відпускали. Нас із Лишегою відрахували з університету. Рябчука відправили в армію. Тобто ми ще досить легко відбулися. Якби ми активно руйнували систему, як-от Чорновіл чи Горинь, хтосьна, чим би усе скінчилося.

Головна мета проекту «The Ukrainians» – на противагу образу «українця-страждальця» показати світу й Україні успішних українців...

Я перепрошую, саме в той час ми були впевнені, що успішними ніколи не будемо, що ми – втрачене покоління. Пригадую, колись разом із поетом Михайлом Саченком ходили на фільм «Жил певчий дрозд» (стрічка грузинського режисера Отара Іоселіані про талановитого музиканта, який у буденній гонимості «у справах» уміє знайти музику, але не уміє лишити по собі слід, – ТУ). Там ідеться про хлопця-музиканта, який справді не мав у житті жодних видимих успіхів. Так от, після сеансу Саченко мовчав якийсь час, а потім сказав, що цей фільм саме про нас.

Давайте з'ясуємо. Перед нами – один із найпопулярніших перекладачів і один із найкolorитніших музикантів сучасної України. Поясніть відтак, як Ви уявляли своє майбутнє, якщо не програмували себе самого на успіх?

Ми не дбали про те, що діється довкола. Не переймалися тим, що з нами станеться. Ми просто жили. Робили тільки те, що нам подобалося. І плювали на те, як слід було чинити, аби стати успішним у тодішньому суспільстві.

За часів «Арніки» (рок-гурт, створений при Львівському аптекоуправлінні у 70-их роках, мав всесоюзне визнання, – ТУ), наприклад, був випадок, коли доводилося вибирати між концертним туром і виступом на випускному у школі. Я по жертвував цим «всесоюзним успіхом» (хлопці, звісно, потім були сердиті),

— ” —
**ДУЖЕ ВАЖЛИВО НЕ БУТИ
ФАЛЬШИВИМ. І НЕХАЙ
ТЕБЕ СПРИЙМАЮТЬ ЯК
ДУРНИКА, ХАЙ ЯК ЗАВГОДНО
СПРИЙМАЮТЬ, ГОЛОВНЕ –
БУТИ СПРАВЖНІМ**

— ” —

**УСПІХ – ЦЕ ЗАЙМАТИСЯ
ЛИШЕ ТИМ, ЧИМ ХОЧЕШ, ТАК,
ЯК ХОЧЕШ, І ТОДІ, КОЛИ ТИ
ЦЬОГО ХОЧЕШ**

і таки виступив у школі. Зате там, на випускному, ми могли заспівати те, що нам подобалося, а не те, що дозволили «культурні чиновники».

А яким був Львів за часів Вашої молодості? До прикладу, Ярослав Грицак казав, що коли він приїхав до Львова, то дуже розчарувався. Мовляв, побачив сіре місто з сірими людьми, де не відбувалося нічого цікавого...

Треба розуміти різницю між тодішнім і теперішнім Львовом. Це сьогодні ви змагаєтеся, хто крутішу подію придумає, а хто краще її розрекламує. А тоді про якісь варті уваги творчі процеси нікому не було відомо. Хіба КДБ (*Сміється*).

Однак в цілому я з Грицаком погоджуюся – місто справді виглядало сіро й депресивно. Проте так було лише зовні. Треба було шукати потаємні ходи, «знати паролі», чути нутром. Наприклад, завдяки Лишезі з Чубаєм, я отримав доступ до іншого світу, набагато цікавішого.

Зараз, коли Ви живете у Вашингтоні і в цілому світі почуваєтеся як вдома, що для Вас успіх?

Відверто кажучи, ніколи над цим серйозно не замислювався (*Серйозно замислюється на кілька хвилин*). От щойно, роздумуючи, дійшов до висновку, що з моєї точки зору успіх – це займатися лише тим, чим хочеш, так, як хочеш, і тоді, коли ти цього хочеш. Тобто

робити тільки те, що мені подобається, і не зважати на те, чого не потребує. Для мене успіх не вимірюється якими-небудь фінансовими категоріями.

А чим у такому випадку? Визнанням?

Визнання – це завжди приємно, але я не прагну навмисно його досягати. Кажу ж – успіхом є те, що дозволяє тобі гармонійно жити зі самим собою. До речі, днями читав інтерв'ю зі своєю донькою Мар'яною (*Мар'яна Садовська, – ТУ*). Журналіст у неї не про успіх запитав, але вона сказала щось дуже схоже – ніколи не можна зраджувати себе.

Творчі професії – дуже нестабільні з погляду побутового комфорту.

Сьогодні ти з гонораром, завтра – з носом. Чи були у Вашому житті моменти, коли Ви думали плюнути на все, не писати музику, тексти, не перекладати нічого, а зробити простіше – піти працювати кельнером, на якусь міністерську посаду, в бізнес, зрештою? Лише для того, щоб отримувати стабільний прибуток...

Знову згадалася моя Мар'яна. Коли у неї щось подібне буває на думці, вона пригадує уривок з мультика «Немо». Там оця маленька рибка постійно повторює: «Just keep swimming! Just keep swimming!» І оце найголовніше! Коли у тебе депресія, коли тобі здається, що життя не вдалося, коли руки опускаються – just keep swimming! Просто

продовжуй жити! Завжди обов'язково якось вплинеш. Не треба тільки розчаровуватися і здаватися. Ніч завжди найтемніша перед світанком – це всі знають.

Мені цікаво, що Вас рятує у моменти криз?

Треба задуматись... У моєму житті, безумовно, були кризи. Наприклад, коли з університету мене відрахували, розгубився... Тоді мене дуже рятувала «Арніка», яка продовжувала існувати – на відміну від мого диплома про вищу освіту. Це було своєрідним рятувним колом, за яке я чіплявся. Це допомогло мені вижити. Згодом наставали кращі часи. Кращі часи завжди настають. Тому завжди важливо мати рятувнє коло, за яке можна зачепитися. А коли його немає, то Бог знає... В інших людей, бува, і до самогубства доходило. У мене, на щастя, такого не було...

А думки про таке?

Ні, навіть думок таких не було... Але маю кілька знайомих, які серйозно думали про цей крок. Я з ними спілкувався і тому знаю, що то за розпач. Можна собі «логічно» пояснити, чому людина на таке відважується, але... У будь-якій з життєвих ситуацій завжди є контраргументи.

Я не драматична натура, тож мені ближче трохи зневажливо ставлення до світу, трохи іронічне. Батьківські пісні

тому й почав писати, зрештою – щоб не дуже перейматися. Бо коли все занадто близько сприймати, занадто серйозно, то це буде певною мірою фальшою.

Кожна людина приходить у цей світ з певною місією, абсолютно кожна. Дуже важливо заглибитися у себе і відчувати її. Саме відчувати, бо аналітично це пізнати неможливо, лише напівінтуїтивно. Саме слово «інтуїція» розшифровується як самопізнання. «Tuition» – це пізнання, «in» – внутрішнє. Тобто мова йде про пізнання вищих знань, які ти мав ще до народження. Бо ж ми усі знаємо свою місію, треба тільки про неї, закладену перед початком, згадати. І ось коли ти усвідомив свою роль на планеті, слід йти цією дорогою, що б там не сталося. Усе інше – це лише форми, це така «акторська майстерність», яка допомагає тобі втілювати власну місію. Дуже важливо вчасно знайти свою дорогу.

Що таке чесність: умова, чеснота, приємна випадковість?

У нас, на жаль, море лицемірства, море фальші. Величезна кількість людей бреше собі, бреше іншим, видає себе за тих, ким вони не є. Дуже важливо не бути фальшивим. І нехай тебе сприймають як дурника, хай як завгодно сприймають, головне – бути справжнім. До речі, у багатьох езотеричних течіях цей дурник виявляється найвищим персонажем у різноманітних ієрархіях. Та й Сократа згадайте – він

не корчив зі себе великого мудреця, епохальну персону. Він чесно казав: «Я знаю, що я нічого не знаю. Але інші не знають і цього». Дуже важливо бути собою. А чесність цьому сприяє. Чесність взагалі дуже спрощує життя.

Чому людям часто комфортніше бути лицемірами, а не справжніми?

Це наслідок «совдепії», яка вся була побудована на брехні. Цивілізаційний розкол між українцями часто саме на цьому і ґрунтується, на ставленні до радянської спадщини. Бо країни з візантійським способом світосприйняття дуже часто побудовані саме на лицемірстві та на брехні. Нікого ні в чому не звинувачую, просто наголошую, що дуже часто і в нас, і далі на Схід, завдяки «совкам» певні цінності обертаються не навколо людини, а навколо посади. Це і в політиці, і в церкві, і в побуті. Це в крові у тих, хто поділяє оту «візантійщину».

Наприклад, у протестантів (зокрема, в американців) у крові – законослухняність. Розумієте різницю? Законослухняність, а не посадослухняність.

Чому українцям варто брати на себе відповідальність? Чому, з меркантильної точки зору, вигідно брати на себе відповідальність?

Я б хотів сказати не стільки про відповідальність як явище, скільки про конкретну відповідальність – за виконання

правил, на які усі ми погодилися. Треба зрозуміти одну річ – наше життя стане комфортнішим і набагато простішим, якщо ми спрямовуватимемо життєву енергію на те, щоб дотримуватися правил, а не на те, щоб їх «обійти».

А у Вашому житті було щось кримінальне?

Було. Після п'янки піднімав руку на дружину. Був випадок, коли ми йшли вулицею, про щось сперечалися, я розійшовся і вдарив її так, що вона аж впала. У мене похололо серце. На хвилину здалось, що вона не рухається. Це страшний досвід, який мене навчив. Більше такого ніколи не повторювалося.

Чому це нормально – дати ляпаса, наприклад? Чому, на Вашу думку, це не викликає ні в кого обурення? Відповідь на поверхні. У мене такий досвід був з дитинства – батьки піднімали на мене руку, як і на всіх інших дітей. Я не кажу, що це нормально, але через «давання по дупі» це у старшому віці сприймається як щось буденне, нічим не особливе. Тому дати комусь стусана, коли ти уже дорослий, – це теж нормально, бо «так заведено». Мою доньку Мар'яну дуже дивує те, що в Україні навіть інтелігентні люди дозволяють собі піднімати руку на дітей, аргументуючи: «Нас теж так виховували». У Німеччині, де вона живе, такого не зустрінеш. Діти там не

б'ються. Серйозно! Тобто б'ються, звісно, але не як правило, а як виняток. Вони вирішують справи простими суперечками. Думаю, ми теж при звичаємося до цього. Пізніше.

Заради кого або чого Ви готові працювати задарма?

Я часто працюю без оплати. Трапляється, що людина, яка мене запрошує, не має можливості заплатити гонорар. Але суть не в гонорарі. Якщо я ціную, шаную цю людину, якщо бачу, що ідея чудова, то, безумовно, допоможу. До прикладу, кілька днів тому я безоплатно взяв участь у «Смачних читаннях» – це літературна акція в Івано-Франківську, яка, серед іншого, популяризує читання серед дітей. Ініціаторкою «Смачних читань» є Марічка Артиш, вона робить дуже важливу справу. Організатори взяли на себе лише видатки на транспорт.

Що Вас мотивує на такий альяжурам?
Усвідомлення того, що це добра справа.

Чи всі повинні поводитися, як Ви?
Ні, звичайно.

Які шоу, серіали Ви дивитесь?
Як Ви розслабляєте свій мозок?
Серіали взагалі не дивлюся, мені це не цікаво. Лише коли приїжджаю в Україну, інколи вмикаю «Свободу слова» Савіка Шустера, особливо в період виборів. Але загалом, на мою думку, усе

це марна втрата часу. Це програми, які роблять розумні люди для debilів, і отримують за це великі прибутки.

Краще дивитися добре кіно. Коли ми мешкали у Торонто, часто відвідували кінофестиваль, де показували фільми, які важко побачити на телеекрані. Це була гарна традиція.

Якщо б Вас попросили назвати лише один добрий фільм, який би Ви назвали?

Фільм, який дуже припав мені до душі – це стрічка режисера Ларса фон Трієра про комету, яка падає на землю і життя на планеті після цього припиняється («Меланхолія», – ТУ).

А почитати що порадите?

Часто жартують, що письменники постійно в роботі, то не мають часу відволіктися на читання. Це як в Германа Гессе: коли був молодий, читав дуже багато різних книжок, а зараз мені достатньо взяти лише одну, почитати кілька сторінок і відкласти, щоб потім знову повернутися. Коли я був молодий, то любив вивчати світ, а нині достатньо вийти на улюблений балкон, сидіти й насолоджуватися краєвидом. Більше нічого й не треба.

Мені здається, що в кожній людині з віком відбувається концентрація на чомусь улюбленому, своєму, справжньому, найважливішому. Коли я купую книги українських авторів, перечитую кілька сторінок і вже знаю, до

чого йдеться. Зараз не так, як у молодості – вже немає прагнення все пізнати, є прагнення визначити одне.

Що порадите – «Степового вовка» чи «Гру в бісер»?

«Степовий вовк» – це найголовніше для мене і Костя Москальця. Я, коли пишу йому листи, то підписуюсь «Пабло», а він – «Степовий вовк». Тому це наша книга, наша гра.

Чим Ви пишастесь найбільше?

Найбанальніша відповідь – тим, що буде наступним (*Сміється*). А якщо говорити про те, що вже є, то це, мабуть, наш спільний з Москальцем альбом «Треба встати і вийти».

Одна порада для наших слухачів...
Бути самим собою ☺